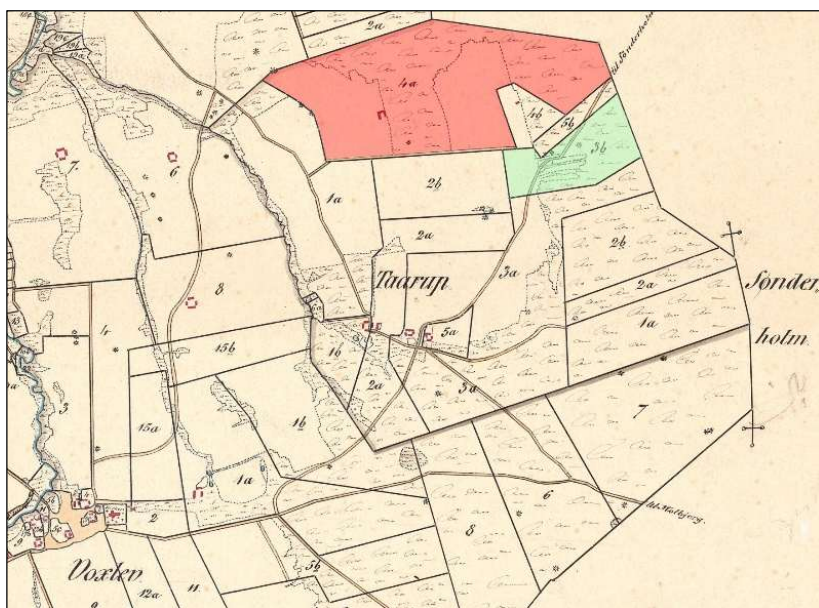

Fortællinger om og af Jensigne, min bedstemor

Skrevet af John Hardy Nielsen, født 1940 og opvokset i Øster Hornum som søn af Ingeborg og elinstallatør Axel Haddon Nielsen. John blev selv udlært elektriker. Om hans arbejdsliv kan læses i artikel nr. 140 "Mit arbejde inden for el-faget fra 1957 til 1991. Nu er John tilknyttet Lokalthistorisk Arkvi.

Jeg vil først lige fortælle lidt om min bedstemors baggrund. Min bedstemors bedsteforældre blev gift i 1852, og samme år købte de et stykke hede i Tårup ved Vokslev. Bedstefaren, som var tømrer, opførte selv den nye gård, og de begyndte at opdyrke heden, samtidig med at han i perioder arbejdede som tømrer. Han og hans kone var ret gamle, inden de blev gift. De var begge 38 år, og de fik kun et barn, min bedstemors mor. Da hun blev gift i 1874, blev stuehuset forlænget med nogle fag, så bedsteforældrene kunne få deres egen aftægtslejlighed.

Bedstemors bedstefar er født i Esbengård, der er markeret med rød farve. Gården med den grønne farve er bedstemors hjem Hedagersminde

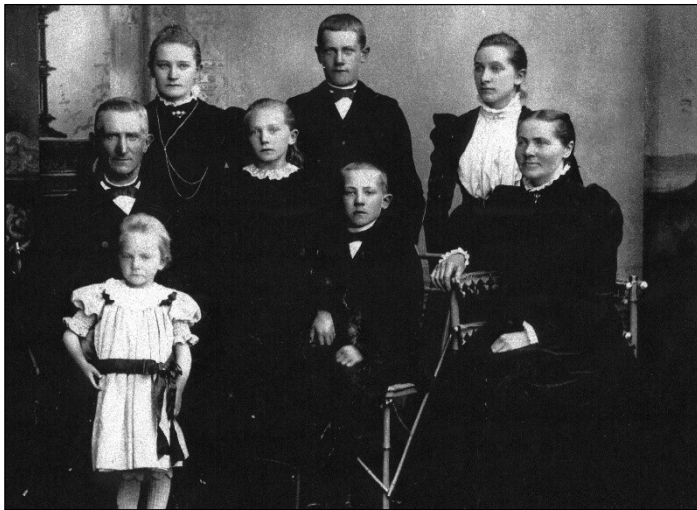
Bedstemor blev født i 1878 som nummer to af seks børn, og som andre af den tids børn kom hun tidligt til at arbejde. Hun fortalte mig, engang vi var ude at gå og kom forbi en indhegning med nogle gæs, at hun som barn havde været vogter for familiens gåseflok, og at det var det værste, hun kunne huske, hun havde været sat til at lave.

Når man havde gæs den gang, blev de sat til at æde på hedestykker og brakmarker. Først efter

at høsten var kommet i hus, kunne de komme ud på stubmarkerne, dog først efter at mindre bemidlede havde fået lov til at sanke aks der.

Flokken havde en gase, og denne her var ret egenrådig, så når hun prøvede at genne flokken hen på de steder, hvor de måtte være, smuttede den hen mod de forbudte steder med det til følge, at de øvrige gæs fulgte med. Denne kamp mod den genstridige gase stod på i lang tid, indtil min bedstemor en dag blev gal i skralden og løb hen til gasen, fik fat i halsen på den og gav den en ordentlig rystetur. Efter det gik gasen altid med hovedet på skrå, når bedstemor var i nærheden og gik der, hvor hun ville have den til at gå.

Bedstemors mor dyrkede mange grønsager, hvad der ikke var så almindeligt på den tid, og hun lærte hendes piger at passe dem, så en del tid gik med at holde haven ren for ukrudt og at gemme dem ned, så de kunne holde sig hen over vinteren. De hjalp også til med at fodre dyrene samt med at flytte dyrene ude på marken. Bedstemor fortalte engang, at det næsten var køllen, der slog med hende end omvendt, når hun skulle slå tøjrepælen i jorden.

Familien Abildgård omkring 1892. Min bedstemor står til venstre i bageste række

Marie, min bedstemors yngste søster, fortalte, at bedstemor var dygtig til at forsvinde. Sommetider så smuttede hun ind til hendes bedstemor, som lærte sine børnebørn at læse og skrive, inden de kom i skolen. Hun fortalte også, at bedstemor tit havde "Illustreret Tidende" med sig ud på hjertehuset, som de kaldte det lille hus, og så varede et sådan besøg jo lang tid. Min bedstemor omtalte altid tiden, som hun havde med sin bedstemor, som nogle dejlige stunder, som hun altid glædede sig til, og jeg tror også, at hun prøvede at give mig en lige så dejlig oplevelse, som hun havde

som barn, når vi var sammen i ferier og lignende. Marie fortalte også, at hvis deres far opdagede, at bedstemor havde taget sig en hyggestund, medens at hun skulle have lavet noget andet, fik hun en hel del ekstra opgaver, men det afholdt hende ikke fra at gøre det en anden gang.

Børnene fra Tårup gik i skole i Vokslev, og det var en lang skolevej, cirka tre kilometer; men man gik, og hele tiden stødte der flere til, så snakken kunne gå lystigt, og somme tider glemte man helt tiden og kom lidt for sent, hvad der jo ikke blev tolereret den gang. Jeg har fået den opfattelse, at min bedstemor var meget glad ved at gå i skole. Hun fik en meget fin håndskrift, og hun fortalte, at når hun fik et bogstav for på hendes tavle, gik hun ind til sin bedstemor, og de satte sig til at skrive bogstavet, som læreren havde vist på hendes tavle. Skrivepapir brugte man ikke. Det var for dyrt, men indpakkingspapir kunne også bruges, og man slog nogle linjer, og så gik hun i gang med at øve sig, og som dreng har jeg nede ved hende siddet på samme måde og skrevet det samme bogstav igen og igen til papiret var helt udfyldt. Hun var også meget glad for historie. Hun fortalte mig af og til om historiske ting, som hun havde lært i skolen. En ting, som hun havde glæde af hele livet, var de sange og salmer, som man lærte udenad. Jeg har tit været med hende i kirke, hvor hun lige har åbnet salmebogen for at se hvilke salmer, der skulle synges, for så at lukke den igen. Hun kunne salmerne udenad. Den tids skrivehæfte var i stedet en tavle, og man brugte en griffel til at skrive med. En gang syntes hun, at hendes tavle var for dårlig, så hun kom til at "tabe" den, så den gik i stykker. Hendes far ville ikke godtage hendes historie om, hvordan det kunne ske, så hun fik en endefuld og måtte bruge resterne af den gamle tavle; men hun fik dog en ny af hendes bedstemor. Da hun blev ældre, kom hun til at hjælpe til med at malke. Hun lærte også at brygge øl, at lave smør, bage og ellers alt det, som en landhusmor skulle kunne. Hun fortalte engang, at hun og to af hendes søstre en sommerdag var sendt ud i deres hedestykke for at hugge lyngtørv. Man brugte en hakke med et tværvendt spadelignende blad til at hakke hele lyngplanter op med rod. På den måde fik man noget brændsel af meget høj brændværdi, og bagefter var heden nemmere at bryde. Det var et ret hårdt arbejde, og for ikke at få det for varmt og for ikke at slide så meget på sin lange kjole, bandt man skørtet op om livet. Ved spisetid - man skulle være der hele dagen - tog man den medbragte mad og satte sig ned og begyndte at spise. Min bedstemor fangede et dyr og fik det ned i hendes storesøsters opkildede skørt, og da søsteren rejste sig, blev der en del uro nede i skørtet, og hun blev meget bange, indtil hun opdagede, hvad det var.

Min bedstemor sidder i forreste række til venstre og er sikkert sammen med nogle af hendes mange kusiner

Selv om dagene var lange, og man var i gang hele tiden, var der alligevel mange lyspunkter. Der blev holdt avis på gården. Samtidig holdt man "Illustreret Tidende", det som i dag hedder Familie Journalen. Hver aften om vinteren blev der læst historie op, medens man sad og syslede med hver sin husflidsting. Karlene og drengene lavede ben- og hornarbejder. Sommetider udnyttede man også de stille stunder til at reparere seletøj, grimer eller reparerede træredskaber. Man lavede også løvsavsarbejde, somme tider efter tegninger i "Illustreret Tidende". Pigerne derimod kartede, strikkede eller sy-

ede. Man samlede sig om den ene lampe eller lys, man havde midt på bordet, og når det blev sengetid, fandt man lige Bibelen frem, og der blev læst et stykke herfra samt bedt en bøn, og så kunne man godt gå i seng. Vinteren var også tiden for at komme i byen. I min bedstemors familie lavede man sang- og legeaftener for de unge, og nogle af dem gik sommetider langt for at komme til fest. Min bedstemor fortalte, at hun var inviteret til fest i Øster Hornum ude på Halvøen i den gård, som Thomas Thomsen har i dag. Hun havde fået lov til at komme med, men først når hun havde klaret aftenmalkningen. Hun skyndte sig, men det blev da hen af aftenen, inden hun kom af sted med et par sko i et tørklæde. Den nærmeste vej til Øster Hornum var gennem det, der i dag er Sønderholm Plantage, men den gang var der ikke så mange træer, bare nogle lave enebærbuske og noget krat. For ikke at hendes kjole skulle blive alt for våd ved at gå gennem heden, havde hun kiltet skørtet op, og hun gik sådan de cirka fem kilometer. Nær ved gården måtte hun så lige nete sig lidt og få orden i skørtet samt få sine sko på. Jeg kan huske, at jeg morede mig meget den dag, hun fortalte historien, fordi hun, da hun fortalte hvilke sanglege de havde leget, sang og legede hun dem med mig. Til sådan en fest blev der serveret en alkoholfri punch samt mængder af kager. Ting, som man slet ikke var vant til daglig. Hun fortalte med et stort smil, at hun nåede lige netop at komme i seng, inden hendes far kom for at kalde på hende og sagde så, at man godt kan falde i søvn med hovedet ind mod koen, når man malker. Hun fortalte ikke, om der havde været flere med på turen, men det vil jeg dog tro, ellers har hun været en modig pige, der på den tid og med de historier, man fortalte om mørkefolket, turde gå gennem heden i mørke og uden lygte.

Da hun havde fundet min bedstefar, en gårdmandssøn fra Sønderholm, fortalte hun om, hvordan han kom for at besøge hende. De aftner, hvor de havde aftalt, at han skulle komme, stod hun ude bag laden ved siden af en hyldebærbusk. Der stod hun og ventede, indtil hun kunne se ham nede ved den nye Aalborg-Nibe bane, som skar sig gennem terrænet som et synligt spor. Når hun så ham der, gik hun ud foran den kalkede lademur, så han kunne se hende. Når han så kom op til hende, fik hun et lille knus, og de gik straks ind i stuen til resten af familien, hvor der var den normale aftenhygge, indtil han gik hjem igen. Der var ikke så megen kissemissen dengang, men måske har hun ikke fortalt mig hele historien. I dag har man ikke det samme udsyn på grund af nogle læbælter; men kommer man nede fra den tidligere bane, kan man stadig midt for laden se en hyldebærbusk.

Min bedstemor blev gift i maj 1899, og hendes søster Marie har fortalt, at aldrig har hun set noget så flot, som da bryllupsgæsterne fra Sønderholm kom kørende op ad bakken ude på

vejen, som ligger 100 meter fra gården, og ventede lidt indtil de tilreisende familiemedlemmer, som havde overnattet på gården, flettede sig ind i følget, hvorefter de fortsatte mod Vokslev Kirke. Langs resten af vejen holdt vogne klar og blev flettet ind i følget. Marie fortalte, at alle vognene var flot pyntede og seletøjet var pyntet med sølvpynt, og hestene var flot striglede, også af folk som ikke var vant til at være så pænt kørende. Hun så ikke min bedstemor komme kørende til sidst, for da var hun inde i kirken.

Samme år flyttede mine bedsteforældre til en gård i Gravlev, som de købte af bedstefars søster og svoger, som rejste til Sønderholm for at overtage hendes hjem der. At det blev bedstefars søster, der kom til at overtage gården, da hans forældre gik på aftægt, var fordi oldemor vidste, hvordan datteren var. Hun kendte ikke svigerdøtrene så godt, men vidste at bedstemor var meget bestemt, og hun har sikkert ikke altid været nem at arbejde sammen med. Mine bedsteforældre boede på gården indtil 1905, og de tre af deres drenge er født her. De fik fire drenge. I folketællingen af 1901 kan man se, at bedstemors bror Søren er blevet karl på ejendommen. Han blev dog senere, da mine bedsteforældre flytter til Støvring, lærling hos snedkeren i Gravlev.

Billedet er fra stuen i afholdshotellet. Pigen til venstre er tjenestepige og der mangler kun den ældste søn for hele familien er der. Den yngste dreng er Axel Had-don, min far

I slutningen af 1905 blev bedstefar ansat som post i Støvring. Han fik stilling som kørende post til Sønderup og havde en mindre posttur i Sønderup området. Det er lidt underligt at opdage, at man i postvæsnets køreplan med rutefortegnelser fra hele landet kan finde sådan en postrute med faste afgangstider om morgenen fra Støvring Station og om aftenen retur fra Sønderup. Ruten blev brugt af mange handelsrejsende og håndværkere, som skulle ud ad Viborgvejen mod Sønderup. Mine bedsteforældre kom til at bo mange forskellige steder i de godt 50 år, de var gift. Hedeveg, min bedstemors søster, som også boede i byen,

sagde til mig engang, at Jensigne (min bedstemor) ikke boede så længe ét sted, at hun skulle til at tapetsere, så mine bedsteforældre skulle have boet 25 steder i deres levealder.

Da de flyttede til byen, kom de til at bo på Viborgvej 5. Muligvis flyttede de derefter hen i Hobrovej 63, hvor de startede et afholdshotel. Dette var der brug for dengang, idet mange handelsrejsende dengang kun benyttede de offentlige transportmidler, og jeg tror, at det at min bedstefar kørte postruten, hvor han for egen regning måtte medtage passagerer, var godt for belægningsen på afholdshotellet, idet nogle af de rejsende, som på stationen spurgte om rejsemuligheder, fik at vide, at ham de skulle køre med havde afholdshotellet. De solgte afholdshotellet i 1916 og flyttede ned på Mosbæksallé i en lejlighed. Hvor længe de boede her, ved jeg ikke, men i hvert fald købte de i 1920 en gård i Gammel Skørping. Min bedstefar, som lige siden sin barndom var opvokset med heste, og som begyndte at handle med heste inden han blev gift, manglede et sted, hvor hestene kunne være, indtil han solgte dem videre. Desværre tror jeg, at de mistede mange penge, medens de boede i Gammel Skørping. De gik ikke konkurs, men jeg kan se, at en svoger til dem købte gården af dem i 1923, og at den blev solgt meget hurtigt igen.

Efter turen til Gammel Skørping boede de kun til leje. Så jeg ved kun, at de har boet på Høbrovej 69 og 71, og jeg opdagede ved en tilfældighed, at de også havde boet i en lejlighed hos Carl Jensen, idet Åge Jensen en gang sagde, at Jensigne lavede noget virkelig godt mad. Da jeg spurgte, hvordan han vidste det, sagde han, at da han var knægt og opdagede, at det, der var i mors gryder ikke var så spændende, så kunne man lige stikke op til Jensigne for at se, hvad der var i gryderne der, og mange gange blev han inviteret til at spise med. Derved opdagede jeg, at de også havde boet der.

De sidste år boede de i Jernbanegade, og det er kun her at jeg har besøgt dem. For det meste i nogle få dage ad gangen, når min mor arbejdede med at lave mad for andre og på den måde kunne afsætte mig til nogle velvillige bedsteforældre, som tog sig rigtig god tid til at snakke og underholde mig. Den længste ferie, jeg har været der, var ti dage, idet bedstefar kom til at love mig, at jeg måtte komme med til to hestemarkeder, og man blev enige om, at jeg lige så godt kunne blive ude hos dem, så jeg ikke var nødt til at komme hjem bare for et par dage.

Billedet er fra 1950 og er fra den periode, hvor jeg kom til mine bedsteforældre Jensigne og Poul

Min bedstemor var ikke kun god til at fortælle, men hun var en sand troldmand med sine fingre. Lige meget hvilken årstid det var på, kunne hun nemt finde på et eller andet, som vi skulle lave. Var vi ude at gå om sommeren, plukkede vi en lille buket vilde blomster med hjem. Så lærte hun mig hvad de hed, og hun viste mig, hvorledes vi kunne presse blomsterne og gemme dem. Senere på året kunne vi måske prøve at tegne dem, og vi kunne få timer til gå med at se på fugle. Hun lærte mig at se på fuglene på en måde, der gjorde, at de blev nemmere at tegne.

Bedstemor var meget tålmodig, og hun lærte mig meget tidligt både at læse og skrive, og jeg var næsten ikke kommet i skole, før hun fandt nogle gamle børnebøger frem fra min fars barndomstid. Hun sad ved siden af med sit strikketøj, medens jeg stavede mig gennem bøgerne, og jeg kunne straks få at vide, hvordan ordene skulle siges, og hvad de betød, så jeg fik noget ud af bøgerne.

Jeg tænkte tit over, hvor dygtig hun var til at klippe papir figurer ud. Hun kunne folde et stykke papir mange gange og begyndte at klippe med en lille brodersaks, og pludselig havde hun klippet en vogn ud med heste foran. Når jeg prøvede, blev det bare til ingenting. En dag, hvor jeg kom ud i deres baggang, kom jeg til at sparke til en pose, som stod bag et forhæng. Posen væltede, og en mængde papirstykker væltede ud på gulvet, og på den måde opdagede jeg, at hun kom ikke så let til det, som det så ud. Hun havde sikkert øvet sig på netop de figurer i lang tid og glædet sig til at dupere mig med klippene. Jeg tror, at hun fik de forskellige figurer fra nogle gamle "Illustreret Tidende", som hun havde gemt fra sin barndom og så taget dem frem, når hun havde en, som hun skulle sætte i gang med et og andet, og det morede hende mindst lige så meget, som det morede mig. Kom jeg på besøg i tiden op mod jul, lavede vi altid noget julepynt. Det var alt fra Jakobsstiger, flettede hjerter til julestjerner, der blev samlet af hvide papirstrimler, men også engle til at hænge på træet. De blev klippet ud af lidt tykkere papir. Bedstemor tegnede engle ned, som jeg så klippede ud. Ikke to af dem var

ens. Hun tegnede også nogle dansenisser på et stykke foldet papir, og når de blev klippet ud, havde vi en sammenhængende kæde af dansende nisser, som blev brugt til at sætte på julebordet. Hver af nisserne blev farvelagt, så det var et spraglet syn med de meget forskellige nisser, og nogle gange var der flere børn, der havde farvelagt nisserne.

Min bedstefar døde i 1952, men min bedstemor blev boende i lejligheden i Jernbanegade indtil hun midt i 60'erne kom på alderdomshjem. Medens hun boede i sit hjem, arbejdede hun stadig med sit håndarbejde. Jeg kan især huske en ting, der undrede mig meget. Selv da hendes syn blev dårligere, brugte hun stadig den tyndeste tråd, når hun orkerede, og hun sad gerne henne ved vinduet med gadespejlet, hvor hun kunne følge med i, hvad der skete ude i gaden. Hun var meget glad ved at forære sine håndlavede ting, og da de alle var lavet med stor akkuratessse, var det gaver, der i hvert for mit vedkommende blev sat stor pris på. Der var nok nogle, der hellere havde sat pris på nogle penge. Bedstemor var af den generation af husmødre, der altid gik med forklæde. Hun havde flere forskellige forklæder. Til daglig brug havde hun nogle kulørte, gerne blålige, som hun gik med fra om morgenen, til hun kom ind i stuen om aftenen. Da havde hun et hvidt forklæde med pæn bort på. Selv når hun var ude at besøge sine børn, havde hun forklæde på. Var hun i kirke og ellers ude på besøg, blev det hjemme. Forklæderne blev aldrig rigtig beskidte, for kun skiftede dem lige så snart, der var en plet på dem, og var det hendes fine hvide forklæde til fest og helligdage, så var de altid pænt stivede og strøgne. Min bedstemor døde i 1971 på alderdomshjemmet i Støvring, og hun var, som hun selv sagde, mæt af dage, da hun stille gled bort til hendes Poul.